

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

ا.م. شیری
۰۳ دسمبر ۲۰۲۰

انفجارات پیپی در ویرانه‌های اتحاد شوروی

نیمچه نگاهی به جنگ ارمنستان و آذربایجان از آغاز تا پایان

(۲)

همچنان که در بخش نخست این یادداشت اشاره شد، بعد از شکست نخستین اجلاس گروه مینسک برای حل و فصل مسألت‌آمیز مسأله مورد مناقشه میان ارمنستان و آذربایجان به سبب پافشاری طرف‌های درگیر بر مواضع خود، روسیه به تنهایی موفق شد در تاریخ ۱۲ مه سال ۱۹۹۴ عملیات جنگی را به شرط حفظ وضع موجود، با وجود اشغال ۲۰ درصد خاک آذربایجان توسط ارمنستان متوقف نماید.

از آن هنگام تا سال ۲۰۱۶ منهای درگیری‌های پراکنده، در مجموع آتش‌بس رعایت می‌شد و مذاکرات در چارچوب گروه مینسک با این که نتوانست تغییر جدی در مواضع طرفین به وجود آورد، کماکان ادامه یافت.

لازم به ذکر است که از ابتدای جنگ، طرف آذربایجانی بر سر آزادی اراضی اشغالی و بازگشت آوارگان (رانده شدگان) به خانه‌های خود و ارمنستان به اتکاء ایده رویائی "ارمنستان بزرگ" (از بحیره سیاه تا بحیره خزر) بر ادامه اشغال و حتی گسترش اراضی اشغالی پافشاری می‌کرد.

با این حال، در سال ۲۰۱۶ یک درگیری نظامی نسبتاً شدید معروف به جنگ چهار روزه (از ۲ تا ۵ ماه اپریل) بین نیروهای نظامی آذربایجان و ارمنستان روی داد. این درگیری موجب برخی تغییرات در خط تماس جبهه‌ها به نفع آذربایجان گردید. بعد از این باز هم آتش‌بس برقرار شد.

"انقلاب رنگی" در ارمنستان

در فاصله این سالها، ایالات متحده آمریکا در سال ۲۰۰۵ سفارتخانه خود را در ایروان تجدید سازمان کرد. سفارتخانه آمریکا یا به تعبیر بسیاری از کارشناسان روسیه، پایگاه سیاسی-جاسوسی نظامی آمریکا در ارمنستان، بزرگترین سفارتخانه آن به لحاظ تعداد کارمندان دیپلمات (۲۰۰۰ تا ۲۵۰۰ نفر) و به لحاظ وسعت، دومین بعد از عراق در جهان است. اغلب کارشناسان تردید ندارند که سفارت آمریکا در ایروان به تجهیزاتی برای شنود و رصد اراضی روسیه و ایران مجهز می‌باشد. به اضافه این، بیش از ۲۰۰ تشکیلات به اصطلاح غیردولتی، در رأس آنها، بنیاد جورج سورس (جامعه باز) در این جمهوری با دو میلیون جمعیت فعالیت می‌کند.

نیکول پاشینیان، فردی ماجراجو، روزنامه‌نگار درجه چندم سابق، نخست وزیر فعلی ارمنستان با حمایت بنیاد جورج سورس در سال ۲۰۱۲ به مجلس این جمهوری راه یافت. "جامعه‌باز" در سال ۲۰۱۸ با راه‌اندازی یک انقلاب رنگی در ارمنستان، پاشینیان را به قدرت رساند.

گروه مینسک و مذاکرات ۲۷ ساله برای حل مسالمت‌آمیز مناقشه

جمهوری آذربایجان با علم و آگاهی به بی‌نتیجه بودن قطعی مذاکرات ۲۷ ساله برای حل و فصل سیاسی مسأله مورد مناقشه بین خود و جمهوری ارمنستان در چارچوب گروه میانجی سازمان امنیت و همکاری اروپا - گروه مینسک - به دلیل امتناع سرسختانه ارمنستان از ترک اراضی متصرفی خود و مخالفت اکید آن با بازگشت آوارگان، باز هم به تلاش‌های خود برای حل مسالمت‌آمیز مناقشه ادامه داد.

با این حال، درگیری‌های پراکنده، اما کوتاه مدت قوای مسلح همچنان ادامه داشت و در سال‌های اخیر اغلب با برتری نیروهای آذربایجان و آزادسازی بخشی‌هایی از اراضی تحت اشغال خاتمه می‌یافت. درگیری‌های مسلحانه بعد از سال ۲۰۱۸ بار دیگر نشان داد، که حداقل دو عضو از سه عضو گروه مینسک (امریکا و فرانسه) به حل و فصل سیاسی مسأله مورد مناقشه بین آذربایجان و ارمنستان علاقه مند نیستند و با تلاش برای حفظ وضعیت "نه جنگ نه صلح"، قصد دارند مناقشه بین دو جمهوری را مانند جنگ کوریا به گره کور و معضل مزمن در قفقاز تبدیل نموده و از این رهگذر منافع ستراتیژیک خود را تأمین کنند.

در این راستا بود که نیروهای مسلح ارمنستان در سحرگاه روز ۲۷ سپتامبر (۶ مهر - میزان) شهر تووز واقع در فاصله دور از قره‌باغ و سایر مناطق اشغال شده آذربایجان را مورد حمله توپخانه‌ای قرار دادند. اغلب کارشناسان بر این باورند که با توجه به برتری نیروهای آذربایجان در تمامی درگیری‌های پراکنده سالهای اخیر، ارمنستان هرگز بدون هماهنگی با امریکا و بنیاد جورج نمی‌تواند به چنین حمله دست بزند. لازم به ذکر است که خطوط لوله نفت و گاز صادراتی آذربایجان از شهرستان تووز می‌گذرد و طبق طرح یک کمربند - یک جاده چین نیز قرار است جاده ابریشم از طریق اراضی همین شهر به اروپا وصل شود.

جنگ آخر

جنگ جدیدی که ارمنستان با حمله به تووز آغاز کرد، به احتمال قریب به یقین جنگ آخر بین دو جمهوری قفقاز و نقطه پایان جنگ ۳۲ ساله خواهد بود. چرا که نیروهای مسلح آذربایجان از همان ابتداء با برتری کامل موفق شدند تا هفته دوم جنگ چندین شهر و قصبه و صدها روستا را از زیر اشغال آزاد نمایند و ماشین جنگی "ارمنستان بزرگ" را زمینگیر سازند.

در مدت ۴۴ روز جنگ، تلاشهای زیادی، به ویژه، از طرف روسیه برای توقف عملیات نظامی به عمل آمد. به منظور جمع‌آوری اجساد کشته شدگان سه بار آتش‌بس انسانی - دو بار در مسکو، بار سوم در دیدار واشینگتن اعلام گردید و هر بار بلافاصله نقض شد.

در خصوص نقض فوری آتش‌بس و تداوم جنگ ولادیمیر پوتین رئیس جمهور روسیه اظهار داشت: "روزهای ۱۹ و ۲۰ اکتوبر من یکسری مکالمه تلفونی با رئیس جمهور علی‌یف و نخست وزیر پاشینیان داشتم. علی‌یف موافقت کرد به شرط بازگشت آوارگان به شهر شوشا جنگ را متوقف کند. اما پاشینیان آن را ضد منافع ارمنستان دانست و گفت، نه، ما مبارزه خواهیم کرد، ما خواهیم جنگید".

از این رو، جنگ ادامه یافت تا این که ماشین جنگی ارمنستان دچار تلفات سنگین و از هم پاشیدگی گردید. در نتیجه، رئیس دولت ارمنستان مجبور شد به امضای بیانیه ترک مخاصمه با رؤسای جمهور روسیه و آذربایجان در ۲۰ آبان - عقرب تن داده، شکست را بپذیرد. در این رابطه، **آرمن سرگیسیان**، رئیس جمهور ارمنستان طی اظهاراتش پس از تسلیم ارتش کشورش گفت: **"ما، هم در عرصه نظامی و هم در عرصه دیپلوماتیک شکست خوردیم"**. در ادامه این، لازم به یادآوری است که شهر شوشا علاوه بر موقعیت سوق الجیشی خود، مثل اغلب کشورها که حداقل یک شهر مقدس دارند، در جمهوری آذربایجان به عنوان یک شهر مقدس: مرکز تمدن و فرهنگ، ادبیات و هنر، به ویژه، موسیقی شمرده می‌شود. اغلب نامداران و سرآمدهای این عرصه‌ها مانند خورشید بانو ناتوان، بدل‌بیلی‌ها، حاجی بیکوف‌ها، پروفیسور بلبل، خالق نخستین باله کودکان پروفیسور اشرف عباس‌اوف، خان شوشینسکی، جبار قاریاغدی، محمد کچهچی اوغلو و بسیاری دیگر از آن شهر برخاسته‌اند. شوشا از ۹ ماه مه سال ۱۹۹۲ تا ۸ نومبر سال ۲۰۲۰، به مدت ۲۸ سال در اشغال نیروهای ارمنستان بود. اتفاقاً، بعد از آزادسازی شهر شوشا نخست وزیر ارمنستان مجبور شد به امضای معاهده سه جانبه ترک مخاصمه تن دهد.

اهداف جنگ

این واقعت که ارتجاع و امپریالیسم جهانی به سردمداری ایالات متحده آمریکا با اهداف نزدیک و دور اتحاد شوروی را از نقشه سیاسی حذف کردند و در گوشه گوشه آن، از جمله در منطقه ستراتیژیک قفقاز اجاقهای آتش زیر خاکستر برپا داشتند، از همان ابتداء واضح بود.

هدف از بازافروختن آتش جنگ میان دو جمهوری همسایه بعد از ۳۲ سال آتش‌بس، در وهله اول عبارت بود از ممانعت از اجرای پروژه چینی یک کمر بند -یک جاده که بخشی از آن با عبور از خاک ایران و جمهوری آذربایجان، جمهوری خلق چین را به اروپا متصل می‌سازد. به سخن دیگر، جنگ اخیر در واقعیت امر، بخش ترکیبی جنگ تجاری ایالات متحده آمریکا با چین بود.

هدف دیگر آمریکا از تحریک جنگ بین دو جمهوری همسایه همزمان با انقلابهای رنگی در بلاروس و قرقیزستان، این بود که با متنسج کردن منطقه قفقاز بتواند با حضور تجسسی -نظامی مداوم خود در یکی دیگر از نزدیکترین مناطق مرزی ایران و روسیه، حلقه محاصره این کشورها را هر چه تنگتر نموده و این منطقه را به یک سوریه دیگر برای آنها تبدیل نماید.

قفقاز خانه مشترک خلق‌های منطقه

قفقاز یکی از کثیرالملتترین مناطق کره زمین است. این واقعت را رسول حمزه‌اوف نویسنده بزرگ داغستان به زبان شیرین طنز چنین بیان می‌کند: "پس از آن که خدا همه ملت‌ها و خلقها را آفرید، آنها را در یک کیسه جمع کرد و شروع کرد به پاشیدن در نقاط مختلف جهان. دست آخر به منطقه قفقاز که رسید، دید هنوز تعداد زیادی در کیسه باقی مانده، بناچار الباقی را به اینجا پاشید".

آری، قفقاز خانه مشترک همه خلقهای آن، اعم از ارمنی، گرجی، ترک، تالش، کرد، لزگی، آوار، دارگین و بسیاری دیگر می‌باشد. آنها در این خانه مشترک در طول قرون و اعصار متمادی مثل اعضای یک خانواده زیسته‌اند و هر گاه بین آنها مثل اعضای هر خانواده مفروض اختلافات و نارضایتی بروز کرده، هر چند در ابتداء به دعوا و درگیری کشیده، اما در نهایت به صلح و آشتی منجر گشته است.

تنها زمانی اختلاف داخل خانواده به فاجعه انجامیده، که پای "غیر" به میان آنها باز شده است. مثلاً، ورود قوای انگلیس و امپراتوری عثمانی در جنگ اول جهانی و یا همین جنگی که ۳۲ سال پیش بین آذربایجان و ارمنستان شروع شد، حاصل و نتیجه مداخله همان "غیر" بود، که ولایت خودمختار قره‌باغ را به اعلام جدائی تحریک کرد؛ همین "جنگ آخر" که دولت ارمنستان به تحریک "غیر" با حمله سنگین توپخانه‌ئی به شهر تووز آغاز کرد؛ همان "غیر" که منافع خود را همواره در نفی و لغو دوستی و اتحاد میان خلقها و ملت‌ها، ایجاد عداوت و دشمنی، نفرت و تفرقه بین آنها جست و جو می‌کند.

هفتاد سال زندگی مودت‌آمیز و برادرانه خلقها در دوره اتحاد شوروی که با رزم مشترک در جنگ جهانی دوم توانستند بشریت را از همه‌گیری طاعون فاشیزم نجات دهند و ۳۰ سال سر به سر جنگ و فاجعه و مناسبات خصمانه بین اغلب آنها پس از محو آن کشور بزرگ از نقشه سیاسی جهان، شاهد بی‌غرض مدعای فوق است.

رسانه‌ها و جنگ ارمنستان و آذربایجان

از همان ابتدای شروع "جنگ آخر"، رسانه‌های جمعی، به ویژه، اغلب رسانه‌های فارسی زبان در داخل و خارج ایران، تحت عناوین مختلف مانند: پان‌ترکیسم، عثمانیزم، تأکید بر روابط آذربایجان با اسرائیل، سعی کردند با تبلیغات گسترده، تصویر هیولائی از جمهوری آذربایجان، چهره معصوم و بی‌گناه از جمهوری ارمنستان ترسیم نمایند و اتفاقاً، تا حدود زیادی موفق هم شدند.

نویسندگان و تحلیل‌گران این رسانه‌ها به عمد یا به هر دلیلی نشان دادند، که نه با ریشه و منشاء جنگ میان دو جمهوری و نه با علت و هدف آن آشنا هستند و نه دانش حداقلی از فرهنگ و آداب و سنن تاریخی خلق های قفقاز، از تاریخ و جغرافیای منطقه دارند.

آنها بدون این که حتی در باره تصرف ۲۰ درصد خاک یک جمهوری از سوی جمهوری دیگر، در خصوص پاکسازی‌های گسترده قومی، در مورد حق حاکمیت سرزمینی دولتها حتی یک کلمه بگویند و بیرسند: آهای آقای ارمنستان تو که فقط ۳۷ کیلومتر مرز مشترک با ایران داشتی، چرا ۱۳۲ کیلومتر مرز ایران با جمهوری دیگر را تصرف کردی؛ به چه حقی جاده و راه‌آهن بین‌المللی (تهران - مسکو) را بستی، تبلیغات دشمنان خلقهای منطقه و جهان را عیناً یا با کمی آرایش و پیرایش به نام خود، در شکل و شیوه "ای وای زن عمو نگذار که آمد"، بازتاب می‌دادند، ناخن به هم می‌سائیدند، به آتش جنگ دامن می‌زدند تا از رهگذر تمجید پوشیده جنگ و ویرانی، کشتار و خونریزی، خودی نشان دهند.

جهت آگاهی این تبلیغاتچی‌ها (تردید دارم، آگاهی نداشته باشند) ذکر نکاتی چند ضروری به نظر می‌رسد: خلق‌های قفقاز، از جمله، خلق ترک چنان سنن ارزشمندی دارد، که گمان نمی‌کنم هیچ ملت دیگر مشابه آن را داشته باشد. مثلاً، به احترام زن، به حرمت چهارقد زن، همانطور که به یک نمونه آن در بخش اول این یادداشت اشاره شد، می‌تواند از حق مسلم خود صرف‌نظر کند، از جنگ و خونریزی بپرهیزد، برای احقاق حق طبیعی خود از طریق صلح‌آمیز بیش از ۳۰ در انتظار بنشیند.

باز هم جهت آگاهی بیشتر لازم به ذکر است، که حکومت جمهوری دمکراتیک آذربایجان (۲۸ مه ۱۹۱۸ - ۲۸ اپریل ۱۹۲۰) این جمهوری را با ۱۱۳ هزار و ۹۰۰ کیلومتر مربع مساحت به بلشویک‌ها تحویل داد. جمهوری سوسیالیستی آذربایجان، بزرگترین جمهوری قفقاز با ۸۶ هزار و ۶۰۰ کیلومتر مربع از اتحاد جمهوریهای سوسیالیستی شوروی خارج شد. این یعنی، در آن دوره ۲۷ هزار و ۳۰۰ کیلومتر مربع (مساحتی تقریباً برابر با مساحت کل ارمنستان - ۲۹

هزار و ۷۴۳ کیلومتر مربع) از قلمرو خود را به عنوان هدیه برادرانه، با طیب خاطر به همسایگانش، به ویژه، نواحی گویچه، گروس، زنگه‌زور را به ارمنستان اعطاء کرد و تا کنون نیز هرگز ادعای ارضی در مقابل هیچ یک از همسایگانش، از جمله، ارمنستان مطرح نکرده است.

حالا که سخن به درازا کشید، ناگزیر از گفتن هستم، که من از اول سال ۱۹۸۵ به مدت ۲۰ ماه در کارخانه ماشین‌سازی پتر مونتین به عنوان کارگر جوشکار مشغول به کار بودم. این کارخانه بزرگ، شعب و بخش‌های متعددی داشت. شعبه‌ای که من کار می‌کردم، بخش تعمیرات کل کارخانه بود. تیم جوشکار ما ۱۳ نفر بودند. رئیس بخش تعمیرات کارخانه ارمنی بود: وارطان، استادکار بخش ارمنی بود: استفان، سرکارگر تیم جوشکار ارمنی بود: تولیک (آناولی)، دو تن دیگر از جوشکاران (پدر و پسر) ارمنی بودند: ادیک و پدرش، همسایه دیوار به دیوارم یک خانواده پنج نفری ارمنی بود: ادوارد و خانمش معلم زبان روسی.

آنوقت‌ها نه تنها در بخش خودمان، حتی در تمام کارخانه که برای کارهای تعمیراتی به تمام بخش‌هایش می‌رفتیم و یا در محل زندگی ندیدم کسی دغدغه دینی-مذهبی، قومی-ملی یا سرزمینی-ارضی داشته باشد. کسی به دین و باور کسی، به تعلق ملی کسی، به سرزمین کسی تعرض نکند.

نکته مهم دیگری که اشاره به آن لازم است، رواج سنت گروه‌گیری ("kervegiri" مشابه و معادل پدر تمعیدی در آئین مسیحیت) و انتخاب گروه (kerve) در میان مردم آذربایجان بود. گروه به کسی گفته می‌شود که هنگام ختنه اولاد ذکور، طفل را نگه می‌دارد. حتی در توصیف اهمیت آن ضرب‌المثلی هم برای سرزنش کسی بدین معنی دارند: "از خدا خجالت نمی‌کشی، از گروه خجالت بکش" !والدین طفل، گروه را از میان عزیزترین و معتمدترین‌های خود انتخاب می‌کنند. آذربایجانی‌ها اغلب مردان ارمنی را به عنوان گروه اولاد خود انتخاب می‌کردند... اما با صدای جرقه ناگهانی که از ولایت قره‌باغ بلند شد، همه این سنت‌های ارزشمند به باد رفت، همسایه‌ام و همکاران سابقم وسایل زندگی‌شان را بار کامیون کردند و ...

فریب خوردگان القائات تبلیغاتی خصم مشترک همه بشریت یک بار از خود نپرسیدند: آن خلق‌ها که در سازندگی‌های اعجازگونه سوسیالیستی دوش به دوش هم‌دیگر، دست در دست یک دیگر مشارکت کردند؛ در نبرد مشترک با هم، جهان را از خطر فاشیسم و نازیسم رهائی بخشیدند؛ حالیا چه اتفاق افتاد که به جان هم‌دیگر افتاده‌اند، به خاک یک دیگر سوء قصد می‌کنند؟!

آنها نفهمیدند یا نخواستند بفهمند وقتی که جنگ مغلوبه‌درمی‌گیرد و دشمنان صلح و دوستی به اقتضای منافع خود سعی بر سوءاستفاده از آن می‌کنند، نباید با هیولانمائی یکطرفه، با لاپوشانی نیمی از واقعیت‌ها، با بزرگنمائی عاقدانه و یکجانبه رابطه کشورها، مثلاً، رابطه جمهوری آذربایجان با ترکیه و کشور جعلی اسرائیل، به آتش بیار جنگ تبدیل شد.

معلوم نیست آنها چرا به روابطه حسنه کشورهای بزرگ روسیه، هند، چین و بسیاری دیگر و حتی خود ارمنستان با کشور جعلی اسرائیل، همچنین، به رابطه استعماری امریکا، فرانسه، تمامی کشورهای اروپا با ارمنستان و اغلب جمهوریهای سابقاً متحد، به ویژه در شرایط سلطه اختاپوسی سفارت ایالات متحده بر این کوچک‌ترین جمهوری قفقاز این قدر حساس نیستند، اما تصور می‌کنند جمهوری آذربایجان باید مناسبات خود را با ترکیه یا اسرائیل بر مبنای تمایلات و تصورات آنها یا ایران تنظیم نماید.

رئیس جمهور فدراسیون روسیه ولادیمیر پوتین، پاسخ آتش‌بیاران جنگ را خیلی سراسر داد. او گفت: آذربایجان به عنوان یک کشور مستقل، در انتخاب متحدان خود آزاد است.

تبلیغاتچی‌های اغلب رسانه‌های فارسی زبان در داخل و خارج ایران با باز نشر تبلیغات سوء مخالفان صلح و امنیت جهانی، در واقع، باتکاء ایده‌پان‌ایرانیستی، به مثابه‌ دستیاران تبلیغات "ایران هراسی" امپریالیست‌های امریکا و اروپا، اما در شکل و قالب دیگر عمل کردند. بدین معنی، که با علم کردن رابطه ترکیه و اسرائیل با جمهوری آذربایجان و بزرگنمایی خبرهای خلاف واقع (بی‌هیچ سند و مدرک) در خصوص حضور تروریست‌های تکفیری در جبهه آذربایجان، سعی کردند خواست امپریالیست‌های سلطه‌گر مبنی بر بازداشتن ایران به عنوان یک قدرت منطقه‌ای از مشارکت در حل و فصل مسالمت‌آمیز مناقشه بین همسایگان دیوار به دیوارش عمل کنند.

ضمن این، آنها به سهم خود سعی بسیار کردند تا روابط مودت‌آمیز ایران و جمهوری آذربایجان، همان جمهوری آذربایجان را که در جریان همه‌گیری کروناویروس پنج میلیون دالر به ایران کمک کرد و در محکومیت ترور سردار قاسم سلیمانی همه میدانها را به رنگ پرچم ایران درآورد، به هم بزنند.

به موازات اینها، بر این نکته که طرف مقابل نیز با ارائه ویدئو فلم و تصاویر آن سوی جبهه، رقیب خود را به استفاده از شبه‌نظامیان مزدور در جنگ متهم می‌کرد، به طور کلی چشم بستند.

آنها به عمد یا به سهو نخواستند بفهمند که به فرض صحت مدعیات هر دو طرف جنگ، ماهیت همه جنگ‌ها نه بر اساس سربازان جنگنده یا کشورهای تولیدکننده تسلیحات جنگی مورد استفاده طرفین، بلکه، بر اساس اهداف طرفهای درگیر جنگ تبیین و تعیین می‌شود. به خصوص، بعید است آنها از حادثه "ایران کنتر" بی‌خبر باشند یا ماهیت جنگ عراق و ایران را بر مبنای سربازان دو سوی جبهه تعریف کنند.

پایان جنگ

جنگ، نقطه اوج جنایت و تروریسم است. آنهایی که در جبهه‌ها می‌جنگند، همدیگر را می‌کشند، مجروح، معلول یا اسیر می‌کنند، نه آشنائی با هم دارند و نه هیچ کینه و نفرتی نسبت به یکدیگر. آنها به دستور کسانی مجبور به جنگیدن می‌شوند که به انتظار کسب سود نامشروع خود از فجایع هولناک جنگ در جای امن و نرم نشسته‌اند و فقط به تولید شعارهای فریبنده برای تبلیغ جنگ مشغولند.

با این درک کلی از جنگ، به مناسبت خروج آخرین گروه نظامیان ارمنستان از شهر لاجین در اول دسامبر (۱۱ آذر - قوس) و پایان جنگ ۳۲ ساله بین دو جمهوری همسایه، که در مجموع به کشته شدن دهها هزار نفر از هر دو طرف و ویرانی کامل اماکن و ابنیه تقریباً تمامی شهرها و روستاهای مناطق اشغالی انجامید، جا دارد این مبحث را ضمن امیدواری به صلح پایدار در منطقه و سراسر جهان و رفع کینه و کدورت بین خلقها، با یک مصرع از شعر "صدای مادر"، سروده شاعر و ترانه‌سرای شهیر آذربایجان -نوروز گنجلی و تقدیم نشانی تصنیف ساخته شده بر روی آن به پایان ببرم:

آتش بزنید سلاح‌ها را، تا عرش رود دود آنها!

<https://www.youtube.com/watch?v=jAX5ohklnVM>

۱۲ آذر - قوس ۱۳۹۹